

PEROT ROCAGUINARDA I LA BATALLA DE FOLGUEROLES

Xavier Roviró

Pels vols del 1602 va aparèixer com a bandoler en Perot Rocaguinarda, nascut a Oristà (Lluçanès) uns quants anys abans (1582). Rocaguinarda, agafat de la mà de Cervantes al *Quixot*, ha tingut l'honor de passar a la història universal com el bandoler galant i noble per excel·lència. En Perot protagonitzà moltes accions violentes durant els nou anys (1602-1611) que portà d'activitat bandolera. Gairebé sempre fou ajudat pels seus senyors amics, molt especialment per en Carles de Vilademany, baró de Taradell. Els paràgrafs que segueixen volen explicar uns fets que ocorregueren el gener del 1610 al bell mig de la Plana de Vic.

A Vic, a principis del segle XVII, les baralles entre bandositats assoliren unes notables proporcions. Les lluites entre nyerros i cadells es tornaren a revifar amb gran virulència; des de feia molts anys aquestes dues partides es perseguïen per arreu. Eren dos bàndols que venien a representar sengles visions del malestar general que es vivia a Catalunya. Totes dues faccions, que semblaven irreconciliables i antagòniques, tenien el mateix crit de guerra: «Visca la terra i muira el mal govern!». Aquest crit venia a representar el rebuig que tant els nyerros com els cadells mostraven envers el poder central. Segurament que aquest era l'únic punt que els unia. L'espurna que va desencadenar la revifalla de les lluites va ser la política del bisbe Francesc Robuster que afavorí descaradament els cadells. La veritat és que va arribar a ser-ne un dels seus caps: a moltes contrades als cadells se'ls anomenava robus-

ters. Ja feia un quant temps que, tant un com l'altre bàndol, anaven reclutant bandolers en gran nombre; aquestes lluites es veïen a venir.

Els cadells s'establiren al palau episcopal sota la protecció del bisbe Robuster i gaudiren, doncs, de la immunitat eclesiàstica. Des del mateix palau solien hostilitzar els seus rivals, amb trets de pedrenyal, amagant-se rera les espitlleres i entremig de merlets. S'arribaren a comptabilitzar fins a dos-cents bandolers cadells capitanejats pels germans Coixard de Vic. Quan ho creïen convenient sortien pels carrers de la ciutat i organitzaven grans baralles contra els nyerros a la plaça del Mercadal. Després no els solia passar res ja que tenien la tolerància del veguer. Per contra els nyerros confiaven amb l'amistat d'importants propietaris que els ajudaven i, si calia, els donaven acolliment.

Molts dels bandolers d'un cantó i de l'altre eren vinguts de la ruralia, de molts pobles de la Plana i voltants. D'entre tots cal destacar en Perot Rocaguinarda, fill d'Oristà, que arribà a ser el més important dels caps nyerros que hi ha hagut. Els nyerros, així com també els cadells, s'organitzaven en quadrilles, cada una d'elles amb un cap que era un home de confiança del capità. Amb la colla dels Duran de Santa Eugènia hi anaven l'hereu Fontanelles, de Roda; els germans Antoni i Antoni-Joan Bach, de Folgueroles; en Pere Joan Puig, de Sora, i l'hereu Vidal, de Granollers de la Plana. Els amagatalls d'aquesta colla eren a Santa Eugènia, a

Calldetenes, al Llió de Sant Julià, a Riudeperes, al Saigs de Gurb i a Vilanova. Entre els bandolers cadells, la colla dels Coixard arreplegava seguidors de Seva, Tona, Torelló i, sobretot, de Roda.

Les lluites dins la ciutat ja no es podien aguantar més, l'economia se'n ressentia, feia massa temps que duraven. Una de les mesures que van prendre a Vic fou la de constituir la Unió. Era una formació integrada per més de dos-cents homes ben organitzats i amb molt de poder. El seu objectiu primordial era el de lluitar contra tots els bandolers. Aquesta nova formació aviat s'amplià amb la signatura d'altres pobles del voltant, entre ells Folgueroles, que els va interessar formar-ne part. Al començament els seus fruits foren ben visibles i s'aconseguí aturar les lluites entre les dues bandes, especialment les bregues de dins a ciutat.

Rocaguinarda, capità dels nyerros, cada cop es trobava més fort, però alhora també més perseguit. Moltes quadrilles seguien les seves ordres, però també hi havia molts grups organitzats que volien atrapar-lo: la Unió, els cadells, la tropa i també el sometent quan tocava. Era a finals de gener que es trobaven a la Plana un bon nombre de colles nyerres, i en Perot, veient-se valent, va enviar un missatge de desafiament al cap de les tropes de Vic. L'instava a lluitar contra ell, en cas contrari, la ciutat se'n ressentiria.

Aquells dies era festa a Taradell. El dia 30 de gener de l'any 1610 s'hi anaren a trobar en Rocaguinarda i un bon grapat de bandolers nyer-

*Restes del mas
Rocaguinarda
(Oristà).*

ros; n'eren 42. Cada cop que entrava al poble un grup de bandolers anunciava la seva arribada engegant els pedrenyals en senyal d'alegria. De tant en tant encenien algun pi sencer per il·luminar i donar color a la festa, com si es tractés d'una gran teiera. Les autoritats del poble reberen ordres directes del veguer de Vic prohibint els balls programats i donant per acabades les festes. Però els bandolers, desafiant l'ordre, obligaren els músics a tocar fins ben tard de la nit; les ballades foren molt animades.

A mig matí de l'endemà encara no havia rebut cap resposta al desafiament. En Rocaguinarda va decidir anar cap a Folgueroles amb tota la seva colla. Allí es va trobar amb altres bandolers nyerros que ja l'esperaven. Va enviar uns quants homes (més de cinquanta) a Poudevida a buscar menjar, i ell, amb l'altra meitat, anà a can Llobet; aquestes eren dues cases amigues. Encara no havien acabat de dinar que en Llobet va avisar en Rocaguinarda que veia venir un pilot de gent armada. En Perot va sortir a la finestra i reconegué els seus enemics de la Unió, prop de doscents. Esperà que fossin ben a prop de la casa i sortí seguit de tots els seus homes sense parar de disparar.

L'intercanvi de trets era constant, ara avançaven uns, ara ho feien els altres; era una lluita aferrissada. A terra anaven caient ferits i algun mort.

Mentrestant, a Vic tocaven a sometent, manant a tothom que hi acudís. Al cap de poca estona la colla del sometent ja havia arribat a Folgueroles, els bandolers es veieren desbordats per la gran quantitat d'enemics que tenien al davant, prop d'un miler. En Rocaguinarda ordenà a tothom que es retirés cap al bosc de Santa Magdalena. Allí al bosc aconseguiren, després de moltes hores de lluita, esbarriar els seus enemics per aquells boscos i muntanyes. A partir d'aquest moment la batalla va donar un tomb: ara la tropa es veia amenaçada per contínues emboscades, cada cop queien en més paranys. Les estratègies que feia servir en Rocaguinarda donaven fruit: el desordre i la confusió s'anava apoderant dels seus enemics. L'única sortida per a la tropa era anar reculant cap a ciutat tant ràpid com pogués. Hi arribaren el capvespre just abans de tancar les portes. Aconseguiren entrar a Vic. Però eren menys de la meitat dels efectius, els altres es varen escampar per la Plana buscant refugi per la pagesia.

Aquell capvespre Vic es va veure assetjada pels homes d'en Rocaguinarda, més de dos-cents. Va distribuir els seus caps de quadrilla pels diferents portals de la ciutat, féu trencar les portes però no permeté que cap dels seus homes entrés a la ciutat. Amb aquest gest va voler demostrar la força de la seva colla, l'astúcia de bon capità i la seva benvolença com a líder. Amb aquesta acció respectà la ciutat i el gran nombre d'amics que allí hi tenia. Donà així la batalla per acabada.

Es retirà a la vesprada als boscos de Taradell i anà a buscar menjar per als seus homes a Poudevida. El resultat de la batalla de Folgueroles va ser de, com a mínim, vuit cadells morts i un gran nombre de nafrats. Sembla ser que també hi va morir un bandoler nyerro. Expliquen que en Rocaguinarda es va escapar d'una de bona; va estar de molta sort ja que enmig del tiroteig les pilotes dels pedrenyals li travessaren el barret.

Tothom va ressaltar les qualitats de Rocaguinarda com a cabdill. Mai més la Unió va ser el què havia estat i Vic tornà a ser un feu hegemònic dels nyerros.